

WILLEM HOOGEVEEN KUNSTENAAR

WERKEN TUSSEN POLDER EN MAATSCHAPPIJ

NUMMER 4 - Markering Kustlijn voormalig eiland Schokland

Colofon

Deze boekjes worden uitgegeven door stichting Luchtkastelen, de Kunstenaars Vereniging Flevoland en stichting De Zijderups.

De boekjes komen onregelmatig uit.

De boekjes kosten €10,- per stuk, inclusief porto en zijn te bestellen via de administratie.

Rekeningnummer Luchtkastelen:
NL81 SNSB 0928 4204 26

Redactie:
Hein Walter

Administratie
heinwalter@tiscali.nl
06 51924882

Woord vooraf

Willem Hoogeveen heeft een enorm oeuvre achtergelaten! Groot werk, klein werk, objecten, schilderijen, schetsen. Daarnaast is er een groot archief vol krantenberichten en artikelen. We willen die nalatenschap beetje bij beetje ontsluiten. Dat doen we door het publiceren van deze boekjes. Die worden in kleine oplage gedrukt; we zetten ze ook op de website van de KVF: www.flevokunst.nl

Dit is het vierde nummer. De lange titel dekt de lading: *Markering Kustlijn voormalig eiland Schokland*. Ze deden dat met vuur en witte stof. Ze deden er dagen over. Het uitgebreide verslag (door Willem?) geeft een goed beeld van de sfeer, het zware werk en de voldoening.

Bob van Walderveen, de toenmalige voorzitter van de KVF, (Willem sprak altijd vol lof over Bob. Hij was degene geweest die tegen Willem had gezegd, toen hij nog schilderde, dat hij ruimtelijk werk moest gaan maken) was de coördinator achter dit omvangrijke project, waar een heleboel mensen aan hebben deelgenomen. Neem alleen al de tientallen boeren die toestemming hadden gegeven om op hun land te werken.

Er zijn aardig wat paginavullende en bloemrijke krantenartikelen over dit project en ook een reportage op televisie bij Van Gewest tot Gewest. De KVF wist toen blijkbaar de goede snaar te raken.

In 1995 kreeg Schokland de status van WereldErfgoed. Zou dit KVF project, in 1994, daar een rol in hebben gespeeld?

JannieKeuper/Hein Walter

Een fragment uit het plan

De KVF wil het eiland in eer herstellen door aan de oostkant d.m.v. witglinsterende stroken stof een branding gevoel te geven aan de vroegere kustlijn en door op de avond van 21 december aan de westkust fakkels te ontsteken zoals dat eeuwenlang het gebruik was om de scheepvaart te attenderen op het eiland. Deze actie werd opgeluisterd door het geluid van misthoorns die vanaf drie cruciale punten - zuid, midden en noord - op elkaar reageerden.

Midwinter, de kortstedag en langste nacht, viel formeel op 21 december. Door dit project op deze datum te plannen, hopen een extra magische lading mee te geven aan het totaal.

Dagboek

Zaterdag 10 december 1994

Start:

Bob van Walderveen, Cor Sonke, Erik Petersen, Hoeke Atsma, Jannie Keuper en Willem Hoogeveen begeben zich op de kale akkers rondom Schokland. De eerste rol glinsterend witte stof wordt het land op gezeuld, samen met een bos zware haringen.

Het eerste stuk wordt gelegd op het versgeploegde land van Van Liere aan de Redeweg, in de buurt van het museum.

Het weer is fris en het waait stevig. Dit is de start van 'Ploegen 94', het markeren van een oude kustlijn van het voormalig eiland Schokland in de Noord-oostpolder.

Er is direct een tegenvaller: het doek

waarmee de lijn wordt getrokken scheurt snel uit, de verankering met de ijzeren haringen is niet voldoende. De wind speelt met het doek en hoewel de stof zwaar en solide lijkt, is ze hiertegen toch niet bestand.

Het enige dat ruimschoots voorhanden is in de directe omgeving zijn kluiten. Er wordt besloten om de randen van het doek hiermee te verzwaren.

's Middags worden regen en wind ten slotte te erg en de groep wijkt uit naar de schuur van Wim van der Veen op de Schokkerringweg.

Marijke komt met fakkels; waskaarsen en oliepotjes. Volgens de verkoper zelfs geschikt voor alpinisten.

De omstandigheden op het boerenerf zijn daar blijkbaar toch niet mee te vergelijken; zodra de buitendeur opengaat, waaien de iele vlammetjes uit. Er moeten dus andere komen. Er wordt enige tijd druk gefilosofeerd over de verschillende mogelijkheden daaromtrent.

In ieder geval is de eerste 300 meter doek gelegd.

Maandag 12 december 1994

Het stuk dat zaterdag is gelegd, heeft de sterke wind van zondag getrotseerd en het ligt er nog goed bij.

Zondag heeft een aantal mensen geëxperimenteerd met jampotjes, olie en lont en er is iets gecreëerd wat blijft branden.

Er moeten ergens fakkels in de maak zijn die zo werken en dat soort dient te worden opgespeurd en aangekocht.

Deze dag wordt 500 meter stof gelegd.

De haring-aanvoer wordt geregeld via DAAD die contact heeft met een bedrijf in

Lelystad.

De haringen zijn in principe afvalstukken betonijzer. De voorman van het bedrijf helpt DAAD met het knippen en buigen van dit roestige materiaal. Hij doet dat geheel belangeloos.

Dinsdag 13 december 1994

Een goede en productieve dag; er wordt 800 meter gelegd. Er zijn alleen veel meer haringen nodig dan gedacht. Het idee was aan weerszijden één per meter, maar al gauw blijken dat er minstens drie te moeten worden voor iedere twee meter. Hard werken voor DAAD.

De totale lengte van de kustlijn die gemarkeerd wordt, is zo'n 10 km.

Daarvan wordt 5200 meter geaccentueerd door de witte stof. Dat gebeurt op

vijf strategische punten:

- * De Zuidpunt - 1100 meter
- * Stuk ten zuiden en noorden van het museum - 1400 meter
- * Stuk ten zuiden van de haven - 1100 meter
- * Bij De Vliegtuigweg - 800 meter
- * Bij de Noordpunt - 800 meter

Op deze manier is er vanaf alle toegangswegen wat te zien. De Noord- en Zuidpunt liggen middenin het land en markeren de uiterste grenzen.

De eerste reacties uit de voorbijrijdende auto's worden merkbaar, er wordt langzaam gereden en nieuwsgierig geblikt.

Woensdag 14 december 1994

Er zijn vandaag wat minder mensen.

Verder blijkt dat er niet meer dan 200 fak-

kels op voorraad leverbaar zijn in plaats van de gewenste 600. Ze worden toch gekocht, maar er wordt besloten om de westkust te markeren met twaalf grote vuren. Dat heeft ook meer verband met de geschiedenis van het eiland, omdat de scheepvaart vroeger ook voor het eiland gewaarschuwd werd door middel van vuren aan de kust.

De kaart wordt bestudeerd om de plekken vast te stellen waar de vuren moeten komen. Deze plekken moeten o.a. toegankelijk zijn met een auto of een tractor om het benodigde hout aan te kunnen voeren.

Wim van der Veen vraagt zich hardop af wanneer er nu eens wat op zijn land gaat gebeuren. Vandaag dus!

Vanaf de Schokkerringweg is de lijn nu

goed te zien.

Donderdag 15 december 1994

De 12 vuurplaatsen zijn vastgesteld en de afspraken met de betreffende boeren zijn rond. Dat ging zonder noemenswaardige problemen. IJsbrand Démoet en Cees Berger komen langs om het hout te regelen. Per vuur komt wat aansteekhout, veel makkelijker brandbaar hout en wat blokken lang brandend hout. In totaal ongeveer 2/3 kub hout per vuur. Dat moeten toch flinke branden worden. Deze dag wordt er 900 meter stof gelegd. Dat is veel.

Er komen inmiddels veel reacties binnen van de pers. In de regionale kranten is al vrij uitvoerig geschreven, zodat de mensen

in de Noordoostpolder al aardig op de hoogte moeten zijn van dit project. Ook daarom moet de lijn snel vanaf de weg zichtbaar worden.

De baan van en naar het museum ligt er. Het actieterrein wordt nu verplaatst naar de oude haven bij de noordpunt en de akkers aan de uiterste noordgrens.

Vandaag wordt er gewerkt op grasland. Dat gaat soepel en snel; het is mooi vlak en de wind waait niet onder de stof. Er is nu totaal 2800 meter gelegd.

De haringen raken weer op. Tot nu toe kwamen ze uit het afval, maar dat is bijna op. Hoe nu?

Vrijdag 16 december 1994

Goed nieuws over de haringen. Een bedrijf uit Lelystad maakt er 2800 extra voor ons - we zijn uit de brand. Deze dag komt de lijn bij de Vliegtuigweg.

Eerst over een flink stuk grasland, daarna 300 meter vlak tarweland. Maar dan...

Een glad en glibberig pad leidt naar het achterste stuk van de kavel. Er is bijna niet door te komen met een zware kruiwagen vol haringen, om maar niet te spreken van de gewichtige rollen stof die alleen praktisch niet te tillen zijn. Na moeizaam baggeren door de blubber blijkt ook de akker drassig en nat te zijn.

Gelukkig hoeven we dit maar een paar weken te doen, terwijl dit voor de boeren een telkens terugkerende kwelling moet zijn. Maar het is wel afzien.

"Dit is een helden-epos", schatert Bob naar een dappere journaliste die aan den lijve wil ondervinden hoe het voelt op het land en daarbij haar fraaie schoenen verprutst. Gelukkig schijnt de zon.

Maar het resultaat is zoet, de noordpunt wordt bereikt en de vroegere kustlijn

wordt met een prachtige bocht over 800 meter nieuw leven ingeblazen. De scheiding tussen land en zee wordt weer bijna echt.

Zaterdag 17 december 1994

Vandaag verhuizen we naar de uiterste zuidpunt. Het is koud, mistig en er staat een snijdende wind. Desondanks komt er toch 900 meter bij.

Er ligt nu 4300 meter in totaal en het begint al aardig wat te lijken. Het is een machtig mooi gezicht om vanaf het museum de lijn over het land naar de horizon te zien kronkelen.

Het ligt er trouwens overal schitterend bij. Inmiddels hebben Erik en Marijke op een nachtelijke ontdekkingsstocht bij alle boeren in de omgeving persoonlijk een uitnodiging bezorgd. Om de verhouding met de boeren goed te houden, informeren we hen overigens regelmatig over wat we aan het doen zijn en vragen of dat wat hen betreft kan. Dat geeft wederzijds inzicht en zo kunnen eventuele problemen voorkomen worden.

Alles loopt tot nu toe mooi glad.

Maandag 19 december 1994

Het al aangelegde stuk bij de zuidpunt tot de goede lengte. Het stuk bij het museum wordt afgemaakt.

Ondertussen wordt het eerste hout gehaald en de zaagplaats in gereedheid gebracht. De zaagmachine kan nu twee dagen door razen.

De vermoeidheid begint voelbaar te worden.

Dinsdag 20 december 1994

Het hout wordt gezaagd en de eerste stapels naar de desbetreffende vuurplaatsen gebracht. Een groepje gaat verder met het leggen van de stof waar dat nog moet.

Er breekt paniek uit, want de haringen zijn alweer bijna op en er zijn er nog minstens 500 nodig.

Waar halen we die vandaan, hoe lossen we dit op?

Woensdag 21 december 1994

Het uur van de waarheid nadert.

's Ochtends komt een cameraploeg van Gewest tot Gewest op het land het leggen van de laatste meters filmen. Voor het oog van de camera ontkurken we wat giechelend een fles champagne, wat onwennig, omdat dit idyllisch gefilmde deel in zo'n schrill contrast staat tot de barre werkelijkheid.

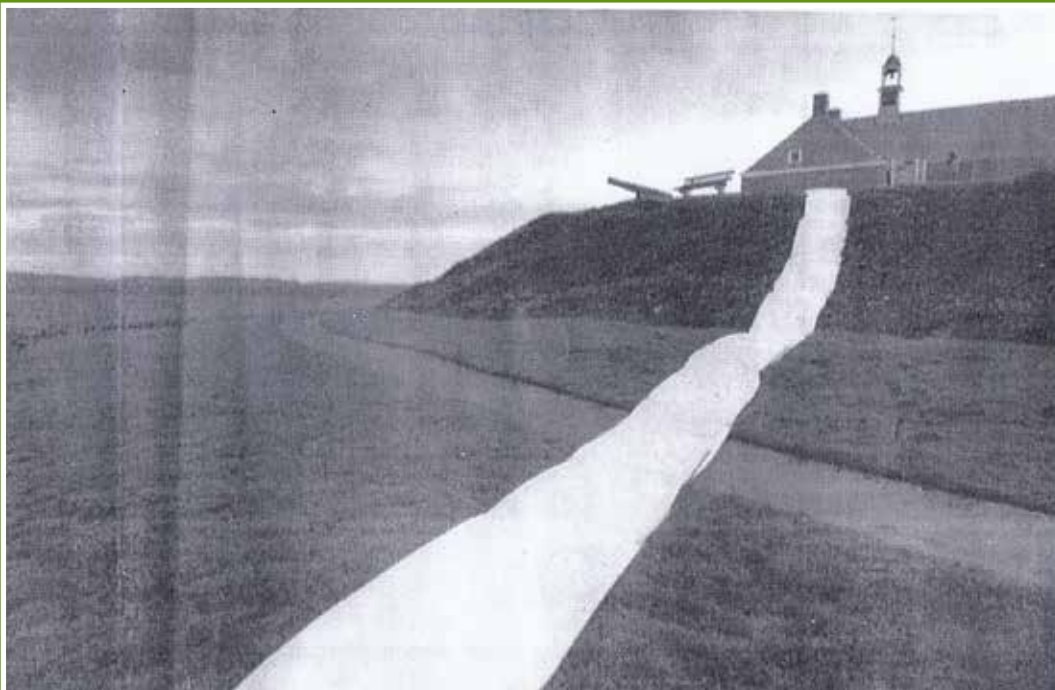
Het is een chaotisch komen en gaan van mensen en toch loopt alles gesmeerd. De schuur wordt omgetoverd tot een knus feesthok, het hout komt langzaam maar zeker op z'n plek, er worden stapeltjes vodden en flessen met olie uitgedeeld om de vuren snel op gang te brengen.

Er worden bijna doorlopend interviews gegeven en we staan versteld over de belangstelling die zelfs de landelijke pers hiervoor aan de dag legt.

Om ongeveer half acht gaan twaalf ploegen op pad om de vuren aan te steken en tot acht uur brandend te houden. Daarnaast zijn er drie mensen die geluid maken met misthoorns. Vanaf verschillende punten op het eiland geven ze signalen door op elkaar te reageren.

'Landschapskunstprojekt KVF niet alleen voor de kunst'

Midwintervuren langs kustlijn Schokland als baken en symbool

SCHOKLAND - De kortste dag van het jaar is gepasseerd en het wordt langzaam maar zeker lichter. Die gebeurtenis werd vorige week woensdagmiddag rond half vijf zichtbaar gemaakt door de Kunstenaars Vereniging Flevoland. Langs de nog zichtbare vroegere contouren van de westkust van het voormalige eiland werden houtvuren aangestoken. De oostkust was in de voorgaande dagen al afgezet met lange repen wit weefsel. Een en ander gebeurde in het kader van een landschapskunstprojekt. Bij veel boeren waren laat op de middag brandende vuurtjes te zien.

Met hun actie willen de kunstenaars tevens onder de aandacht brengen dat het oude Schokland dreigt te vervlakken en weg te zakken in het omringende polderlandschap.

(Door Cor Koene)

Het aanvankelijke plan om de westelijke kustlijn te markeren met ruim vijfhonderd fakkels moest na een proef op één van de voorgaande dagen worden afgelast. Boze tongen beweren dat de verleende subsidie niet toereikend was om het projekt voldoende te financieren, maar de waarheid is dat door de wind de fakkels steeds werden uitgeblazen. „In de voorbereiding waaide het behoorlijk. Fakkels door ons in de schuur al aangestoken, gingen buiten acuut uit. We durfden het niet met de fakkels dus niet aan. Achteraf was het stil weer, en had het gekund,” aldus Willem Hoogeveen. Overigens zijn er vanaf de Oud Emmeloorderweg het land inlopend nog een honderdtal fakkels, flink van elkaar gezet, aangestoken.

Concurrentie

Na de mislukte pogingen om de fakkels te laten branden kwamen de initiatiefnemers van het project tot de conclusie dat houtvuren eigenlijk veel echter waren: meer in overeenstemming met de historie. De oude Schokkers hadden immers vroeger ook nooit met fakkels gewerkt, maar altijd met houtvuren. Die werden aangestoken als er storm op komst was. Daarmee werden langskomende vissersschepen gewaarschuwd voor het opdoemende eiland. „Uit reacties van mensen die zijn komen kijken hebben we begrepen dat de houtvuren in het land niet altijd goed te zien waren. Onze houtvuren - het waren er twaalf - waren te klein, hadden eigenlijk veel groter moeten zijn.

Ze hadden ook veel concurrentie van de lichten in de omgeving, van de boerderijen, van het heel nabije Em-

meloord, en van het verkeer okon men nog een andere vorm van vervuiling constateren: geluidvervuiling. Overdag valt het voortrazende verkeer op de Kamperweg nooit op, maar hier bij de lichtwachterswoning is het moeilijk je te concentreren op het oude eiland van weleer.

Het aangekondigde plan om het oude eiland te markeren had landelijk kennelijk veel aandacht getrokken. Diverse journalisten, fotografen en televisiemensen waren dan ook naar Schokland gekomen om er ieder op hun eigen wijze verslag van te doen.

Het was een schitterende en heldere avond, wat achteraf niet echt bevorderlijk was voor het effect van het projekt. Het drukke verkeer over de Schokkerringweg op deze tijd, dwars het eiland overstekend, stoorde ontzettend.

Omdat de houtvuren rond het huidige eiland waren opgezet was het voor de fotografen en televisiemensen niet gemakkelijk deze samen met wat nog van het eiland resteert op de gevoelige plaat vast te leggen. Er werd bij de omstanders dan ook druk geïnformeerd vanwaar het projekt het best bekeken, en dus ook gefilmd en gefotografeerd kon worden. Na een verkregen inlichting haastte men zich naar de aangezezen plek.

In een tot perscentrum ingerichte schuur van Wim van der Veen aan de Schokkerringweg waren de kunstenaars en hun vrienden na afloop bijeengekomen om het project te evalueren. „Wij zijn zeer tevreden over de uitvoering van het projekt, en de aan-

De aandachtige toeschouwer moet zijn fantasie gebruiken en zich realiseren dat de met elkaar in verbinding gebrachte linten samen een oude kustlijn vormen.

dacht die het gekregen heeft.” Hoogeveen verdedigt met verve, dat het projekt kunst is, landschapskunst. „De lijnen die we aan de oostkust vanaf diverse punten op het huidige eiland hebben getrokken, houden op een gegeven moment op, om dan verderop weer verder te gaan. De aandachtige toeschouwer moet zijn fantasie gebruiken en zich realiseren dat deze stukken lijn met elkaar in verbinding moeten worden gebracht, en dat ze samen een oude doorgetrokken kustlijn vormen.” Gevoegd bij de emotie die toeschouwers ondergaan bij deze waarneming, levert het project zo een aantal elementen op om het tot het rijke en brede domein van de kunst te laten behoren”, aldus Hoogeveen.

De Stentor - 29 december 1994

'Land art-project van de Kunstenaars Vereniging Flevoland

Kustlijn Schokland: midwintersnacht droom. . .

Schokland – Grote vlaktes met zuigende klei en omgeploegde aarde, worden sinds vorige week tijdelijk bewoond door zowel kunstenaars als vrijwilligers, die het land bewerkten met vele fakkels en kilometers wit weefsel. Met behulp van deze materialen werd gisteravond de kustlijn van het voormalige eiland Schokland gemarkeerd.

SUSAN VAN DEN BERG

Dit opvallende 'land art-project' is een initiatief van de Kunstenaars Vereniging Flevoland, dat in 1989 werd opgericht en nu zo'n vijftig leden telt. Deze organisatie heeft zich vorig jaar ook al bezig gehouden met landbewerking en wel bij het zogenaamde 'Ploegproject'. Toen werden vloeiende vormen in akkers verwerkt. Wat destijds voor velen begon als een eerste aarzende kennismaking met grootschalig werken, eindigde als een zeer geslaagde onderneming dat eigenlijk om een vervolg vroeg.

Kustlijn

De omgeving bleek inspirerend te werken. Schokland heeft een geheel eigen nostalgische sfeer, die sterk contrasteert met het relatief nieuwe land eromheen, wat grotendeels door de mens is aangelegd en gere-

gisseerd. Door de menselijke manipulatie met de natuur, werd de aftekening van het voormalige eiland steeds slechter zichtbaar in het rechtlijnige polderlandschap.

De structuren vervaagden en het werd tijd voor een tegen-offensief, in dit geval uitgevoerd door de Kunstenaars Vereniging Flevoland. Een van de leden is Marijke Demoet: "We wilden het eiland weer in eer herstellen".

Zware arbeid

Er werd een plan ontwikkeld dat gelukkig niet alleen theoretisch aantrekkelijk bleek. Bij de praktische uitvoering werd alles steeds interessanter.

"Het groeit. Je bewerkt met z'n allen een ontzettend groot oppervlakte en je maakt gebruik van pure mankrachten. Daar komt geen machine aan te pas", aldus Demoet. Soms zou zo'n geautomatiseerd apparaat echter wel gewenst zijn, want er wordt niet zomaar gewerkt aan het uitzetten van de markeringen. Er wordt zware arbeid verricht.

Op het land treffen we Willem Hoogeveen aan, een ander lid van de KVF en tevens een van de drijvende krachten achter het geheel. Hij zit net even uit te rusten na een vermoeiende sjuwpartij door de blubber met een veel te zware kruiwagen. Het lijkt hem niet te deren: "Voor ons is het een mooi lesje om te zien wat boeren allemaal door moeten maken op het land. Ik krijg steeds meer respect voor ze!"

Stof in branding

De vereniging heeft een duidelijke band met het voormalige eiland. De rijke historie spreekt dan ook wel

Een langgestrekt wit lint markeerde deze week de oude kustlijn van het voormalige eiland Schokland.

Foto: ANP

tot de verbeelding. Schokland werd al vanaf de middeleeuwen bewoond, maar het immer stijgende water maakte het leven daar op een gegeven moment onmogelijk.

Het eiland werd in 1859 ontruimd en met het droogvallen van de Noordoostpolder in 1942, veranderde het gebied opeens in vasteland. Aankomende scheepvaart

hoefde vanaf toen dus nooit meer gewaarschuwd te worden voor het opdoemende eiland. De lichtwachter die zelfs na de ontruiming actief was geweest, werd overbodig. In het project van de KVF wordt ook aandacht besteed aan de voormalige functie van Schokland.

Marijke Demoet: "De oostkust wordt afgezet met grote glanzende

stroken stof, om een soort brandingseffect op te roepen. Aan de westkust worden fakkels ontstoken en vuren gemaakt, zoals dat vroeger ook gebeurde om de schepen te attenderen op het eiland". Het geheel wordt nog opgeluisterd door het geluid van misthoorns, die vanaf drie cruciale punten, zuid, midden en noord, op elkaar zullen reageren.

De KVF is samen met vele vrijwilligers al een tijdje bezig met het project. Marijke Demoet: "We hebben oude kaarten opgevraagd bij de archeologische dienst en toen bleek dat het eiland veel verschillende afmetingen heeft gekend in de loop der tijd. Wij hebben toen de mooiste uitgekozen en die was ook meteen het meest haalbaar qua omvang".

Het probleem was echter dat de voormalige kustlijn door het land van veel verschillende boeren liep. Die moesten dus allemaal benaderd worden. De meesten ondersteunden het initiatief.

Erik Petersen is een van de mede-organisatoren en eveneens lid van de vereniging. Hij staat midden in het land en is druk bezig de witte stof met haringen in de grond te pinnen.

Het lijkt net alsof er een grote looper is uitgelegd. "Over het algemeen zit het allemaal wel redelijk vast, maar wij kunnen de weersomstandigheden niet voorzien. Je moet het goed over de heuvels en dalen van zo'n akker zien te leggen, maar als de wind ermee gaat spelen of eronderdoor waait heb je een probleem. Er zijn hier en daar ook al doeken gescheurd". De constructie is nu verstevigd en verzwaard door kluiten aarde op de stof te leggen. Hopelijk blijft het allemaal zitten.

De markeringen zijn niet alleen in het land, maar ook vanaf de weg een schitterend gezicht. En vanuit de lucht moet het zeker een aantrekkelijk schouwspel opleveren. Gisteren, 21 december, de dag waarop formeel midwinter werd het kunstwerk opgeleverd. Marijke Demoet: "We gaven het project daarmee eigenlijk een extra magische lading mee. Op midwinter is de dag het kortst en de nacht het langst". Alle vuren werden aangestoken en er circelden helikopters met opname-apparatuur boven het gebied.

Alles werd bewust gedocumenteerd. De cameraploeg van het televisieprogramma 'Van gewest tot gewest' zal ook aanwezig zijn en die beeldregistratie wordt morgen uitgezonden.

Willem Hoogeveen enthousiast over groot kunstproject rondom historisch plekje in de po

'Schokland verdient accent'

(Door Christien Beljon)

EMMELOORD - Met een rij brandende fakkels aan de westkant en een vijf kilometer lange strook witte stof aan de 'oostkust', zal de vroegere kustlijn van Schokland tijdens de langste nacht van het jaar worden gemarkeerd.

'Ach, het is weer eens iets anders dan tentoonstellingen organiseren, vertelt Willem Hoogeveen, lid van de organiserende vereniging KVK (Kunstenaars Vereniging Flevoland).

'We wilden eens iets heel anders doen met grond, want dat hebben we in de Noordoostpolder genoeg. Schokland - ons mooiste stukje polderland - dreigt te verdwijnen, vandaar dat wij de kustlijnen van het voormalig eiland eens extra willen benadrukken'.

Schokland is ook voor de vereniging van Flevolandse kunstenaars een geziene plek. De KVK is een vereniging die bestaat uit 50 beeldende kunstenaars uit de provincie. Naast algemene en politieke belangenbehartiging stelt de vereniging zich ten doel om het werk van haar leden onder de aandacht van het publiek te brengen. Om dit te kunnen verwezenlijken, organiseren de leden regelmatig overzichtstentoonstellingen, maar vooral ook projecten waarbij meerdere kunstenaars samenwerken. Vijf jaar geleden, toen de vereniging haar gezamenlijke activiteiten startte, organiseerde de vereniging op Schokland drie achtereenvolgende jaren een objectenpark. Dit was een soort expositie in de vrije natuur. Schokland had hun hart gestolen.

we het benadrukken. Ik heb ooit eens een week op Schokland mogen wonen. Dit in verband met de objectenparken. Ik moest de kunstwerken in de gaten houden en voelde me de koning te rijk. Schokland ademt een bepaald sfeertje uit. Ik voelde de aanwezigheid van de vorige bewoners over het hele eiland. Prachtig!

Creativiteit

Hoogeveen is een zogeheten 'jonge' kunstenaar. Zes jaar geleden nam hij voor het eerst een kwast in zijn handen. Willem: 'Ik was werkloos. Of liever gezegd anderen vonden mij werkloos. Ik kreeg één keer in de week een uurtje les. Maar het was niet gemakkelijk. Ik was mijn jeugdige creativiteit kwijt. In onze maatschappij hoef je het kind-zijn, die periode boordevol fantasie en creativiteit, niet te bewaren. En juist dat moest ik terugkrijgen. Mijn 'lerares' stelde voor om weer eens sprookjes te gaan lezen en dat heb ik gedaan'. De actie op Schokland een uitdaging voor de 48-jarige Emmeloorder schilder

Grillig eiland

Willem Hoogeveen verwoordt het als volgt: 'Wij zijn dol op Schokland. Het grillige eiland, dat alleen door de natuur is gevormd, staat lijnrecht tegenover de strakke Noordoostpolder die puur en alleen door mensenhanden is gemaakt. Juist dit unieke contrast, dat is iets waar wij trots op moeten zijn'. Willem wordt steeds enthousiaster wanneer hij over het voormalig eiland praat. Foto's, plattegronden en tekeningen van Schokland worden uit alle hoeken van de kamer gehaald. 'Ik vind dat je juist dat moet benadrukken, wat er ooit was. De Noordoostpolder heeft bijna geen geschiedenis. Nieuwe gebouwen, nieuwe grond: het nieuwe land. Schokland is één van de weinig historische plaatsen en daarom moeten die zich sinds kort ook opwerpt als maker van driedimensionale kunst. 'Ik zie dit werk als een verrijking. Het is juist in een dwarsstraat waar je de mooiste dingen tegenkomt', zegt Willem poëtisch. Deze uitspraak is overigens niet van Willem zelf, maar van Loesje. Zes jaar lang heeft Willem bij deze protest-organisatie gewerkt. Behalve affiches plakken bedacht de kunstzinnige Emmeloorder ook zelf teksten.

Sociaal gevoelig

Eén van de leukste aspecten aan de actie Schokland is voor Willem het contact met anderen. 'Misschien ben ik inderdaad wel een sociaal gevoelig mens', zegt hij bescheiden. 'Ik vind het heerlijk om eindelijk eens samen te werken. Met zo'n project als dit is het con-

Willem Hoogeveen op volgens hem het mooiste stukje van de polder Schokland. We moeten trots zijn op dit grillige eiland. Foto Hans

Het Nieuwe Land - 19 november 1994

De Vara TV Magazine Nr. 51 1994

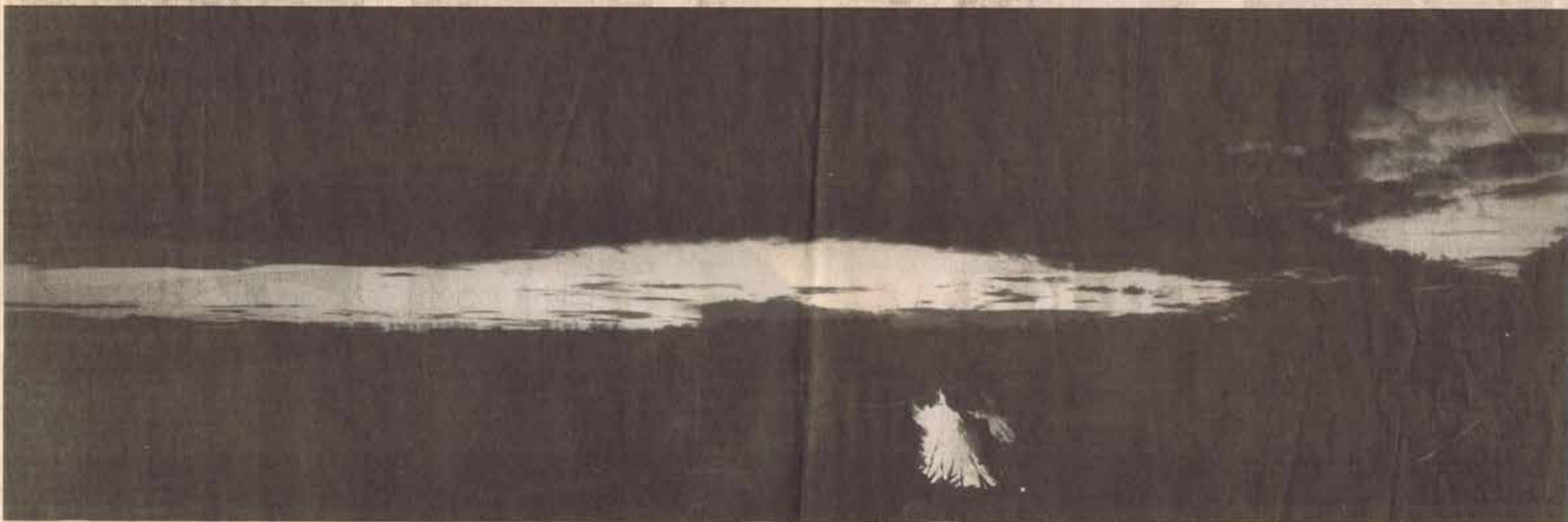
	VARA
18.59 LINGO	Wordspel waarin spelers razendsnel vijf-letterwoorden moeten vinden. Door een combinatie van geluk en inzicht kunnen de kandidaten flinke geldprijzen winnen. Presentatie: François Boulangé.
19.25 POLITIEKE PARTIJEN: UNIE 55+	PP
19.29 VAN GEWEST TOT GEWEST.	NOS
20.00 WERK AAN DE WINKEL: DE KERSTPIEK (2)	RVU
20.29 FOREVER DIANA: 30TH ANNIVERSARY TOUR.	NOS

Kilometers plastic tekenen kust van Schokland

Beeldend kunstenaars van de Vereniging Flevoland laten het voormalig eiland Schokland in zijn oude vorm herrijzen. Een spoor van wit plastic markeert de vroegere kustlijn, in de avond wordt de kust van weleer van fakkels voorzien.

FOTO ANP

Kunstenars steken in de Noordoostpolder brandstapels aan om de plek te markeren waar vroeger de westkust van het eiland Schokland was.

FOTO MARCEL MOLLE

Tussen de kaarsrechte lijnen van het vlakke polderland, bolt het voormalig Zuiderzee-eiland Schokland, een plek boordevol historisch materiaal. Kunstenaars markeerden op de kortste dag van het jaar de voormalige kustlijn. Tegelijkertijd ijvert staatssecretaris Nuis van Cultuur voor een plaats voor Schokland op de lijst van het werelderfgoed.

door Rob Gollin

Z O vergeten is Schokland toch niet? Er is een museum. Een ANWB-fietsroute doet het voormalige Zuiderzee-eiland aan. Een wandelpad voert door veld en beemd.

Maar dat is volgens Bob van Walderveen, algemeen coördinator van de Kunstenaars Vereniging Flevoland (KVF), een beetje een te gekijkt patroon. Schokland, een lichte boling tussen platte akkers, vraagt om meer aandacht: het dreigt langzaam weg te zinken tussen de kleeft klonken.

Daarom trekken woensdagmiddag, als de winterzon nog net over de dijk langs het Ketelmeer gluurde, kunstenaars en vrijwilligers op laarzen door velden met zuigende klei, op weg naar eerder verzamelde houtstapels om er de brand in te steken. Op twaalf plaatsen, waar volgens archeologische informatie en oude kaarten ooit de golven op de westkust beukten, laaien vuren op. Althans, zo ongeveer, want heel precies kon niet: je moest wel met de auto het brandhout in de buurt kunnen brengen.

En aan de vroegere oostkust slingeret sinds enkele dagen een 5,3 kilometer lang wit doek, in de blub vastgeprikt met haringen. Met een korte onderbreking: één boer weigerde lint op zijn land. Hij had niks met kunst.

Maar dat kan de euforie woensdag niet verstoren. Dank zij de kunst en subsidies van de provincie Flevoland en de gemeente Noordoostpolder, staat Schokland uitgerekend op midwinter, de kortste dag en langste nacht, weer even op de kaart. Ha, dat gaat verder dan paaltjespod en vitrine. Land-art als statement.

Het veenpakket onder het eiland klinkt in een rap tempo in. Hier en daar is er al sprake van een daling van 1,90 meter binnen vijftig jaar. Door bewoners wat historie te tonen in dit land zonder geschiedenis, kweek je betrokkenheid, is de overtuiging van Van Walderveen. Dat red je niet met een schilderijtje. Laat maar zien dat het hier ooit bochtig en speels was, in plaats van de Mondriaan-achtige monotonie van rechte lijnen. Tientallen kunstenaars zijn dagen in de weer geweest.

Maar woensdag zijn geen massa's op de been om de eeuwenoude contouren te aanschouwen. De bewo-

ners jakkeren in hun automobielen voort op de provinciale weg die Schokland dwars doorsnijdt, de ogen gericht op vlakke en verre horizonen. De schemering dekt het lint toe, de houtstapels branden honderden meters van elkaar, en een enkele geïnteresseerde die meent dichtbij een vuur te kunnen komen, ontdekt dat hij is aangekoerst op een conifeer met kerstlanpijps op het erf van een boerderij.

Directeur W. Oosterhof van het Schokland-museum is blij dat het voormalige eiland weer in de schijnwerpers staat. En of hier geschiedenis schuilgaat, Schokland, ont-

ruimd in 1839 ('een rampjaar'), vormt een schatkamer aan historisch materiaal. De bodemlagen hier, meldt hij enthousiast, laten zich lezen als een spannend boek; blad na blad kun je als het ware omslaan en al verder lezend steeds wijzer worden. Verstoringen in het milieu zijn heel precies te traceren. Om al die opwindende over het duizenden jaren oude, goed geconserveerde, gletsjerlijk Otzi in de Oostenrijkse Alpen, heeft hij smakelijk moeten lachen. Hier zijn al zo'n honderd skeletten opgegraven, daterend uit de Nieuwe Steentijd. En de menukaart van hun laatste maal liet zich nog zo samenstellen.

Zo gek is het dus niet, dat staatssecretaris Nuis van Cultuur de Unesco heeft gevraagd het eiland op de Werelderfgoedlijst te plaatsen, een fysieke herinnering aan de strijd tegen de elementen. Als het verzoek wordt gehonoreerd, kan Schokland zich scharen in een rij monumenten van 'uitzonderlijke universele waarde', waaronder de Borobudur en de Grand Canyon.

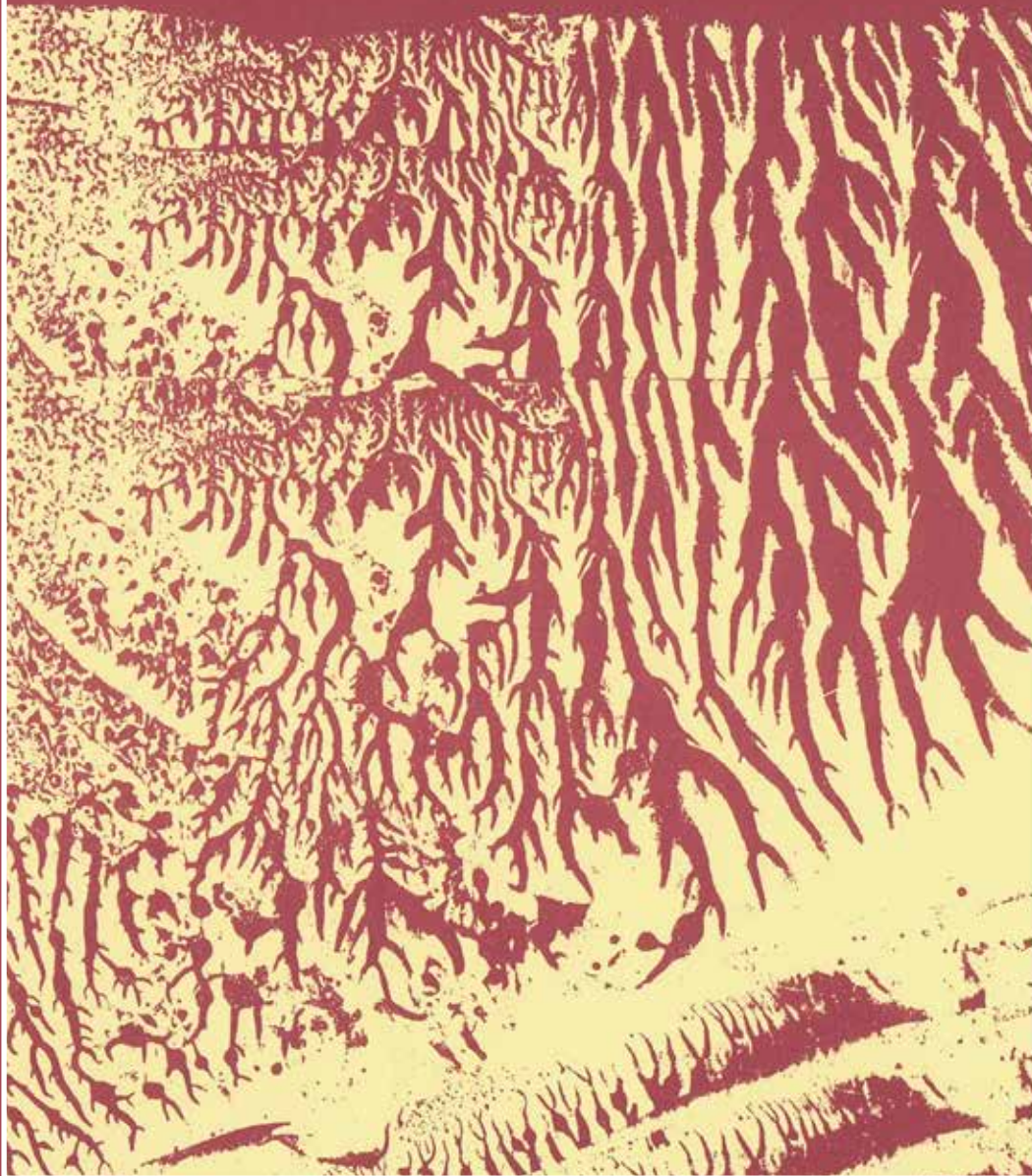
Intussen krijgt volgens het scenario van de KVF de 'magie' van midwinter op Schokland nieuwe impulsen. Achter een kerkje bij het museum pompt een kunstenaar driftig op een misthoorn en krijgt antwoord uit de duisternis: op de noord- en zuidpunt van het eiland klinken scheepshoorns. De noodklok op zijn Schokkers, kennelijk.

Langzaam doven de vuren. Dan kan de kunst zich opmaken voor de grote schoonmaak, de komende dagen. Eerst de restanten van de brandstapels en dan de verwijdering van het lint. Want dan moeten gras en tarwe weer tussen rechte lijnen de kop kunnen opsteken. Omdat alles weer bij het nabije oude blijft in Flevoland.

Historisch besef in land zonder geschiedenis

Markering kustlijnen Schokland '94

WIE : KUNSTENAARS VERENIGING FLEVOLAND
WAT : MARKERING KUSTLIJN VOORMALIG EILAND SCHOKLAND

De Kunstenaars Vereniging Flevoland is voornemens een vroege kustlijn van het voormalig eiland Schokland zichtbaar te maken.

WAAR : RONDOM HET VOORMALIG EILAND

- de OOST-kust, met behulp van glinsterend wit weefsel
- de WEST-kust, de storm-kust, met behulp van fakkels

WANNEER : MIDWINTER, 21 december 1994

vanaf 16.00 tot ongeveer 20.00 uur

WAAROM : HET ONDER DE AANDACHT BRENGEN VAN HET DREIGEND GEVAAR DAT DEZE OUDE PLEK, TEMIDDE VAN EEN DOOR DE MENS BEDACHTE, RECHTLIJNIGE OMGEVING, DREIGT TE VERVLAKKEN EN WEG TE ZAKKEN IN DAT LANDSCHAP, EN DUS TE VERDWIJNEN UIT DE ZICHTBARE WERELD VAN NU.

De beste plekken om een overzicht te krijgen op de gemarkeerde kustlijn zijn :

PER AUTO :

De Oud-Emmeloorderweg links en rechts van het eiland.
De Schokkerringweg, links en rechts van het eiland.
Over de hele lengte van de Palenweg.
Op de Ramsweg bij Schokkerhaven.

PER FIETS EN TE VOET :

Bovengenoemde plaatsen.
Vanaf het fietspad dat over het eiland loopt ;
bij de Noordpunt, het museum Schokland en de Zuidpunt.

Dit evenement kan tot stand komen met ondersteuning van :

de provincie Flevoland, de gemeente Noordoostpolder,
de terreinbeheerders van het voormalig eiland Schokland,
de landbouwbedrijven rondom het voormalig eiland,
het Rentambt der Domeinen, dhr.Kanis van Heembeton en tenslotte
vele vrijwilligers.

PLATTEGROND SCHOKLAND MET WERKTEKENING

WIJ HOPEN DAT U OP DE 21STE DECEMBER HET EVRNEMENT MARKERING KUSTLIJNEN SCHOKLAND MET ONS MEE WILT BELEVEN.

ROUTEBSCHRIJVING VOOR MENSEN DIE VAN BUITEN DE NOORDOOSTPOLDER KOMEN :

MET DE AUTO :

Vanaf AMSTERDAM/LELYSTAD :
A-6, voorbij de Ketelbrug de eerste afslag richting Nagele/Urk. Nagele aanhouden, bij Nagele doorrijden richting Ens/Kampen. Het eiland ligt ongeveer halverwege de Schokkerringweg.

Vanaf KAMPEN :
A-50, net voorbij Ens links afslaan richting Nagele/Urk. Het eiland ligt ongeveer halverwege de Schokkerringweg.

Vanaf LEMMER :
A-50, voorbij Emmeloord doorrijden richting Ens. Net voor Ens rechts afslaan richting Nagele/Urk. Het eiland ligt ongeveer halverwege de Schokkerringweg.

MET HET OPENBAAR VERVOER :

Het eiland is slecht te bereiken met het openbaar vervoer. Lijn 154 uit Lelystad stopt in Nagele, lijn 141 uit Emmeloord of Kampen stopt in Ens. In beide gevallen is het nog zeker 4 kilometer lopen naar het voormalig eiland.

U kunt ons bellen voor meer informatie over het project MARKERING KUSTLIJNEN op de volgende nummers :

44
HET FLEVOLANDSCHAP

Harry Jager

Kunstenaars Vereniging
Flevoland
T.a.v. W. Hoogveen
Barkstraat 45
8301 BE EMMELOORD

Smedinghuis (kantoor Rijkswaterstaat) • Zuiderwagenvlein 2 • postbus 600 • 8200 AP Lelystad • T (03200) 98 989 • F (03200) 97 670

Lelystad, 13 december 1994
kenm.: 9412-KJS

Betreft: Vergunning Schokland

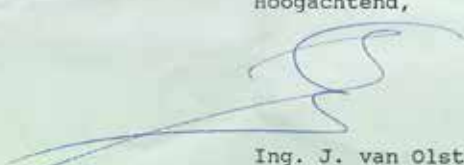
Geachte heer Hoogveen,

Hierbij heb ik het genoegen de een vergunning te verlenen aan Kunstenaars Vereniging Flevoland voor het markeren van de vroegere kustlijn van het voormalige eiland Schokland, voor de periode ingaande 10 december 1994 en derhalve tot uiterlijk 31 december 1994.

Doelstelling van het terreinbeheer van het Flevo-landschap is vooral het beschermen van natuurwaarden en het bewaren van de rust in de beheerobjecten. Van de Kunstenaars Vereniging Flevoland wordt verwacht dat deze uitgangspunten te allen tijde in acht zullen worden genomen.

Tot slot wil ik u erop wijzen dat pas nadat het afschrift van de overeenkomst getekend is terugontvangen de toestemming middels de gebruiksovereenkomst kan en zal worden verleend.

Hoogachtend,

Ing. J. van Olst
directeur

Bijlage: overeenkomst in tweevoud

SNS bank: 94.11.71.744 • Postbank: 43.07.464 • KvK Lelystad: S 023912